

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(9), 2022

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол №17 від 28.04.2022 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Бабіля Марина Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович - к. ф-м. н., доцент, завідувач кафедри машинобудування, природничих дисциплін та інформаційних технологій;

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії і методики музичної освіти;

Кобаль Василь Іванович - к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., професор, академік Української технологічної академії (м. Київ), завідувач кафедри легкої промисловості і професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – к. психол. н., доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент, декан факультету туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент, завідувач кафедри суспільних дисциплін та фізичної культури;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та управління економічними процесами;

Реслер Марина Василівна - д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна - д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов;

Товканець Ганна Василівна - д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна - д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

УДК 378:373.3.011.3-051:37.091.313(045)

Бобела Ю.В.**здобувач вищої освіти ОС "Магістр",
спеціальність 013 ""Початкова освіта",
Мукачівський державний університет****Лалак Н.В.****кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет**

ПРОЄКТУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті порушено проблему формування у майбутніх учителів початкових класів проєктувальних умінь. Авторами уточнено дефініцію «проєктувальна діяльність». Закцентовано увагу, що одним із важливих шляхів удосконалення процесу фахової підготовки майбутнього вчителя, організації оптимальних умов для успішного засвоєння ним теоретичних знань, оволодіння практичними вміннями ефективно розв'язувати педагогічні завдання початкової освіти дослідники вважають проєктувальну діяльність. Таку діяльність науковці пропонують здійснювати за певними етапами (підготовка, планування, дослідження, оформлення результатів, звіт, оцінка результатів).

Ключові слова: проєктувальна діяльність, освітній процес, ЗВО, майбутній вчитель початкових класів.

The article raises the issue of formation of future primary school teachers' design skills. The authors clarified the definition of "design activities". It is emphasized that one of the important ways to improve the process of professional training of future teachers, organization of optimal conditions for successful mastering of theoretical knowledge, mastering practical skills to effectively solve pedagogical problems of primary education, researchers consider design activities. Scientists propose to carry out such activities at certain stages (preparation, planning, research, registration of results, report, evaluation of results).

Key words: design activity, educational process, ZVO, future primary school teacher.

Освітній процес вишів України в контексті сьогодення орієнтований на формування освіченого, гармонійно розвиненого фахівця, здатного до постійного оновлення знань, високої професійної компетентності та мобільності, швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, галузях техніки, системах управління й організації праці в умовах ринкової економіки. Сучасний педагог має стати носієм ідей оновлення освіти на основі збереження та примноження найкращих традицій вітчизняного та світового досвіду.

Динамічність освітнього процесу, постійна зміна різних факторів вимагають від майбутнього вчителя початкових класів низки вмінь, які б давали можливість успішно здійснювати навчально-пізнавальну та педагогічну діяльність. Установлено, що до таких умінь науковці відносять проєктувальні уміння, які значно підвищують ефективність навчального процесу, дозволяють побудувати його більш раціонально, з урахуванням усіх закономірностей і факторів, що впливають на нього.

Методологію проєктування освітніх систем розглядали З. Жуковська, Н. Молоткова, В. Радіонов та ін. Вітчизняні вчені (В. Андрущенко, Ю. Бабанський, В. Докучаєва, В. Луговий, М. Поташник та ін.) у своїх наукових доробках розкривають концептуальні засади проєктувальної діяльності в педагогічному процесі ЗВО. Питання підготовки здобувачів вищої освіти педагогічних вишів до проєктування навчально-виховної діяльності розробляли В. Беспалько, В. Безрукова, В. Веселова, А. Деркач, О. Дубасенюк, І. Коновальчук, О. Коханко, Е. Крюкова, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська, І. Шапошнікова, С. Щербак та ін.

Мета статті – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури уточнити сутність поняття «проєктувальна діяльність» та визначити особливості її формування у майбутніх учителів початкових класів.

Фахова підготовка майбутнього вчителя початкових класів є складним, багатофакторним процесом, який передбачає виконання системи дій для розв'язання різноманітних навчально-пізнавальних та професійних завдань. Одним із важливих шляхів удосконалення процесу фахової підготовки майбутнього вчителя, організації оптимальних умов для успішного засвоєння ним теоретичних знань, оволодіння практичними вміннями ефективно розв'язувати педагогічні завдання початкової освіти дослідники вважають проєктувальну діяльність.

Проєктувальна діяльність – це діяльність, яка організовує процес проєктування та дозволяє, використовуючи мову технологічних процедур, переводити педагогічний задум, педагогічні уявлення про той чи інший педагогічний об'єкт у форму проєкту, який може бути реалізований в освітній

практиці [4]. Вона є засобом розвитку й саморозвитку як специфічних проєктувальних умінь, так і особистості в цілому, виступаючи універсальним джерелом навчання, виховання, творчої взаємодії учасників педагогічного процесу.

Поняття «проєктна діяльність» А. Цимбалару, Т. Чернецька трактують як комплекс умінь, які забезпечують реалізацію навчального проєкту, саморозвиток особистості. На думку А. Цимбалару, ця діяльність сприяє створенню розвивального середовища, яке мотивує знаннєво-вміннєву активність; організацію процесу узагальненого та безпосереднього пізнання реальної дійсності, що набуває характеру сучасного проєктування, яким передбачено отримання конкретного (практичного) результату та його публічного представлення [9].

Проєктувальна діяльність визначається дослідниками як продумана в усіх деталях модель педагогічної діяльності, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для здобувачів вищої освіти та викладача. Важливу роль проєктувальній діяльності відводять А. Єлькін, М. Лук'янчиков [5; 8]. На їхню думку, вона є одним із факторів, який забезпечує в процесі розв'язання завдань, досягнення поставленої мети. При цьому вчені в її структурі виділяють низку умінь, якими має оволодіти майбутній фахівець: усвідомлення смислу педагогічного завдання; визначення суб'єкта та об'єкта навчальної ситуації; установлення суперечливих відношень; розуміння сутності проблеми; пошук можливих варіантів виходу з проблемної ситуації; виокремлення найбільш оптимального варіанту розв'язання ситуації.

В умовах реалізації особистісно зорієнтованої парадигми в освіті вчені та педагоги наголошують на вивченні теоретичних основ та впровадженні практичних аспектів проєктування педагогічних систем у фахову підготовку майбутніх учителів.

Варто зазначити, що у науковій літературі поряд із поняттям «проєктувальна діяльність» широко використовуються поняття «проєктувальна технологія», «метод проєктів». Аналіз наукової літератури [2; 3; 4; 6] дає можливість зробити висновок, що ці дефініції близькі за змістом. Вони передбачають детальну розробку організації, управління навчально-пізнавальною діяльністю та спрямовані на процес створення проєкту. Однак між ними існують і певні відмінності. Проєктувальна діяльність педагога – це процес вирішення педагогічних задач (творчих, продуктивних, дослідницьких), модель педагогічної діяльності, організації освітнього процесу. Проєктувальна технологія – алгоритмізований, науковомісткий процес, який передбачає не тільки цільову, змістовну, якісну сторони, а й

кількісну, розрахункову; формування інтересу, ставлення суб'єкта учіння до проєктувальної діяльності тощо. Метод проєктів – спосіб навчання, за якого суб'єкт учіння оволодіває знаннями та уміннями під час самостійного виконання завдань. Результатом цих педагогічних явищ є проєкт, для створення якого необхідна низка проєктувальних умінь. Під час аналізу досліджень ми звернули увагу на таку особливість, науковці для характеристики проєктувальної діяльності використовують різні варіації слова «проєктувальна» – проєктна, проєктивна.

Проєктувальну діяльність Л. Бережна, Т. Батієвська [2] пропонують здійснювати за такими етапами: підготовка, планування, дослідження, оформлення результатів, звіту, оцінка результатів і процесу. На кожному етапі у майбутнього фахівця мають формуватися відповідні уміння. До прикладу, науковці виділяють такі: підготовка (визначення теми і мети проєкту); планування (визначення джерел інформації, способів її збирання і аналізу, формування уявлення про бажані результати, установлення процедур і критеріїв оцінки результатів й процесу, розподіл завдань); дослідження (збирання інформації, що включає інтерв'ю, опитування, спостереження, експеримент); результати (аналіз інформації та формулювання висновків); оформлення звіту (форми презентації результатів: усний звіт, усний звіт з демонстрацією результатів, письмовий звіт тощо); оцінка результатів і процесу (рефлексія, колективне обговорення й самооцінка) [8].

У дослідженні Ю. Жилиєвої проєктувальна діяльність майбутнього вчителя складається з організаційного та змістового компонентів. Так, організаційний компонент забезпечує система лекційно-семінарських занять. Змістовий компонент передбачає мотивоване вирішення певних проблемних завдань. Це потребує перегляду контенту загальнопедагогічних, фахових дисциплін з метою виділення циклу проблем і, відповідно, розробки проєктних завдань, система яких забезпечить інтегроване засвоєння теоретичного матеріалу в процесі проєктної діяльності здобувачів вищої освіти за умов використання проєктної технології [6].

Таким чином, проєктувальна діяльність є однією з найперспективніших складових освітнього процесу в ЗВО, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації майбутнього вчителя, формує у нього усі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні, соціальні тощо. Використання її у фаховій підготовці забезпечує самостійне здобування та систематизацію знань, орієнтування в інформаційному просторі, бачення проблеми та розв'язання професійних завдань. У процесі цієї діяльності реалізуються актуальні завдання зростання педагогічної майстерності майбутніх учителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Особистісно-орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: монографія / В. Андрущенко, Н. Дівинська, Б. Корольов та ін.; ред. В. Андрущенко, В. Луговий. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 256 с.
2. Батієвська Т. В. Проектування навчального процесу майбутніх фахівців як педагогічна проблема / Т. В. Батієвська // Педагогічні науки. – 2012. – № 54. – С. 64–69.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Г. Бусел. – К. – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1230 с.
4. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : ЮРІНКОН ІНТЕР, 2008. – 148 с.
5. Єлькін А. В. Проектна технологія навчання, данина моді чи нагальна потреба [Електронний ресурс] / А. В. Єлькін. – Режим доступу: <http://pro.vo.uz/publ/13-1-0-90>.
6. Жилиєва Ю. М. Метод проектів та проектна технологія в контексті загальнопедагогічної підготовки вчителя [Електронний ресурс] / Ю. М. Жилиєва // Наукові записки Малої академії наук України. – 2009. – № 44. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/3019/>.
7. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.
8. Лук'янчиков М. І. Проблема проектування навчальної діяльності майбутнім учителем у процесі фахової підготовки / М. І. Лук'янчиков // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. (Педагогічні науки): зб. наук. пр. / ред. І. Т. Богданов. – Бердянськ: БДПУ, 2014. – Вип. 3. – С. 175–180.
9. Цимбалару А. Д. Педагогічне проектування освітнього простору в школі І ступеня: підготовка та організація діяльності вчителя в системі внутрішньошкільної методичної роботи / А. Д. Цимбалару // Наукові записки Малої академії наук України: зб. наук. праць. – К.: ТОВ «Праймдрук», 2013. – Вип. 2. – С. 103–110.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>